

SZAKMAI BESZÁMOLÓ
19. SZÁZAD KÖZEPI NŐI RUHA RESTAURÁLÁSÁRA
Wosinsky Mór Megyei Múzeum

Adatlap azonosító: A2024/N2585

Pályázati azonosító: 24111/04277

A kiválasztott 19. század közepi női háziruha feltehetően a Perczel családtól származik, akiktől több 19. századi nemesi viseletet is őriz a múzeum. A Perczel család az egyik legjelentősebb Tolna megyei középbirtokos nemesi família. A család női tagjairól kevesebbet tudunk, ismerjük az anyakönyvi adatokat és néhány arcképet és fotográfiát, hozzájuk köthető tárgyi emlék azonban kevés maradt fenn. Az általuk viselt ruhákat is csak festményekről ismerjük.

19. század közepéről származó női háziruha kuriózumnak számít. A korunkra Magyarországon fennmaradt 19. századi női viseletek döntő többsége díszruha vagy elegánsabb utcai viselet. A mindennapi használatra szánt otthoni ruha kevésbé számított megőrzendő értéknek, így nagyon kevés maradt fenn. Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében sincs ilyen jellegű darab. Szabását, a jellegzetes tölcsér vagy harang alakú ruhaujjat tekintve is csak két hasonló ruhát őriznek, de mindkettő díszruhának számít. Így ez a gyűjteményünkben őrzött házi öltözet magyarországi viszonylatban ritkaságnak számít.

A ruha nem csak abban különleges, hogy az otthon intimebb világába enged betekintést, amit még a korabeli divatképek is csak elvétve mutattak be, hanem az anyagát és mintáját tekintve is. A vékony, könnyű anyag élénk színű, nyomott mintájában a fehér alapon színes virágfüzér sáv váltakozik okkersárga alapú szélesebb sávval. Ez utóbbi aprólékos részletességű, mozaikszerű alap a 19. század első felében oly divatos „paisley” mintával díszített. A „paisley” egy könnyecsepp alak, a keletről importált, drága kasmírsálak jellegzetes motívuma volt. A 19. század közepén a hengernyomott anyagokon megjelenő minta újra meghódította Európát, hozzáférhetővé tette a perzsa eredetű mintakincset a kevésbé tehetősebb rétegek számára.

A ruha állapota kritikus volt, a restaurálás tette lehetővé, hogy a nagyközönség előtt is bemutatható legyen. A házi öltözet egy vidéki nemesi család asszonyainak életmódját megörökítő látványos darabbá vált a restaurálás után. A kiállításon való bemutatására még nem kerülhetett sor, mivel megfelelő vitrin nem áll rendelkezésünkre. Először 2022-ben a hónap műtárgya sorozatban szeretnénk kiállítani, majd a későbbiekben a Tolna megyei 19. századi női alakok megismertetését célzó kiállításunkon kaphat helyet.

Melléklet: Restaurálási dokumentáció. Készítette Moór Anikó okleveles restaurátorművész.

2021. október 19.

Lovas Csilla

Lovas Csilla
főmuzeológus

RESTAURÁLÁSI DOKUMENTÁCIÓ

19. SZÁZADI NŐI HÁZIRUHA RESTAURÁLÁSA

KÉSZETETTE: MOÓR ANIKÓ

OKLEVELES RESTAURÁTORMŰVÉSZ

Oklevél száma: 83/2018

Munkahely: Iparművészeti Múzeum, 1091 Budapest, Üllői út 33-37.

Egyéni vállalkozás nyilvántartási száma: 54300709, adószám: 55594048-1-33

Lakcím/székhely: 2143 Kistarcsa, Késmárki u. 58.

E-mail: mooraniko@gmail.com; moor.aniko@imm.hu

Tel.: +36/30 218 2158

2021

Egy 19. század közepéről származó női háziruha restaurálása

Elhelyezése: Wosinsky Mór Megyei Múzeum, Iparművészeti gyűjtemény

Leltári száma: 2020.1.1.

Darabszám: 1 db

Méretei:

Derékbőség: 58 cm

Mellbőség: 80 cm

Felsőrész hossza a háta közepén: 31 cm

Ujjja hossza: 52 cm

Ujjja bősége: fent 28 cm, lent 68 cm

Szoknya hossza: 88 cm

Szoknya bősége: 420 cm

A háziruha eleje és háta restaurálás előtt

Tárgyleírás:

A ruha anyaga nyomottmintás, hosszanti irányban sávos mintázatú. A fehér alapon színes virágfüzérrel díszített sáv váltakozik az okkersárga, aprólékos keleti díszítésű alapon elhelyezett ún. paisley mintás sávval.

A felsőrész a szoknyával egybevarrott, kerek nyakkivágású, elől horgos kapcsokkal záródik. A derékrész szűkítőkkal karcsúsított. A felsőrész háta háromrészből szabott közepe, 10 cm magasságig erősen húzott. Az ujjak felül szűkek majd könyöktől tölcser alakban bővülnek, a két rész találkozásánál fodros, húzott szalaggal díszítették. A tölcseres ujj széles fekete bársony

paszpólt kapott. A nyakkivágás, a derékrész és a vállrészt zsinóros ferdepánttal eldolgozott. A teljes ruha kézzel varrott. A felsőrészt valamikor átalakították, az oldalánál beszűkítették. A szoknyarész hét, egyenként 60 centiméter széles darabból van összeállítva, mely maga a szövet teljes szélessége. A szövet szélétől 2-3 mm-re varrták össze nagyon apró, fércelő öltésekkel. A szoknya teljes kerülete 420 cm, derékban erősen húzott, derékbősége 57 cm. A felső szélét lezáró ferdepánt későbbinek tűnik. Ezt az is alátámasztja, hogy a felsőrész beszűkítésekor a szoknya derekát is be kellett venni. Elöl középen körülbelül 10 centiméteren függőleges nyílás található, mely lehetővé tette a ruha felvételét.

A felsőrészt vászonszövettel bélelték. A szoknyarésznek nincs bélése. A 19. században a ruhákat jellemzően alszoknyával viselték, így valószínűleg nem volt szükség a bélelésre.

A ruha derékrésze elöl és hátul restaurálás előtt

Állapotleírás:

A leheletvékony anyag a ruha egész felületén molyrágta, foszlik, sok helyen szakadt, kisebb-nagyobb hiányok is kialakultak. Korábbi javítások is megfigyelhetők a felületen.

A felsőrész anyagán nagyobb hiányok figyelhetők meg a hónaljban és az ujjakon, valamint a záródásnál. A szoknyarész elején, a nyílás bal oldalán a szövet erősen hiányos. Sok a molyrágás, de a legjelentősebb károsodás az anyag meggyengülése következtében létrejött nagy szakadások, hiányok.

A szoknya hosszát feltehetően módosították, az alján 5 cm felhajtás látható, amit nagy öltésekkel rögzítettek. A felhajtás csaknem teljes hosszában sérült, szakadt.

A felsőrészt az eredeti mérethez képest oldalt jelentősen beszűkítették és a karöltőt is átszabták. Az átalakítás nyomai jól láthatóak a bélésoldalon. A vászonbélés erősen szennyezett, megsárgult és foltos.

Sérülések a szoknyán

Nagyobb szövethiányok az ujjon

Restaurálás:

Anyagvizsgálatok:

A ruha alapanyagaiból, a lánc- és vetülékfonalakból a sérült részekenél apró (2-3 mm) mintákat vettem, majd glicerínbe ágyazva polarizációs mikroszkóp alatt megvizsgáltam. A ruha alapszövetének láncfonala selyem, vetülékfonala gyapjú. A felsőrész bélésszövetének láncfonala pamut, vetülékfonala len. A bársonyszövetből nem tudtam mintát venni, mivel nem volt sérült része.

Tisztítás:

A tisztítás megkezdése előtt tisztítási próbákat végeztem a szövet mintás részein. A vörös szín másodpercek alatt, a kék néhány perc múlva levészett. Hosszabb idő elteltével a barna is eresztette a színét. Az eredmények miatt a ruha vizes tisztítása nem volt kivitelezhető.

Konzerválás/restaurálás:

A munka megkezdése előtt az állapot alapos felmérését, leírását és fotódokumentációt készítettem el. A felmérés során egyértelmű volt, hogy a nagymértékben sérült szoknya anyagának teljes alátámasztása szükséges. Ez csak síkban végezhető el, ezért a szoknyát leválasztottam a felsőrésztől. Lebontottam a derékrészén lévő ferdepántot, kibontottam a behúzó cérnákat és eltávolítottam a korábbi szakszerűtlen javításokat. A restaurálás során igyekeztem a szükséges, minimális bontást elvégezni. A szoknya 7 darab részből lett összeállítva. Ezeket csak egy helyen bontottam szét. Így síkban kiteríthető volt és az eredeti varrások nagy része is megmaradt. Az alátámasztáshoz vékony, vászonkötésű pamutszövetet használtam, melyet a ruha világos, vajszerű részéhez színeztem meg. Az eredeti szövetet az

alátámasztáshoz átfogó öltésekkel, görbetűvel, selyemszállal rögzítettem. A lebegő fonalakat óvatos párásítás után rendeztem a helyükre. A sérült szövetszéleket pelenkaöltéssel konzerváltam.

A szoknya lebontása a felsőrésztől

A lebontott szoknya

A szoknya kezelése síkban kiterítve

A szoknya szövetének alátámasztása

Konzerválás átfogó öltésekkel

A ruha felsőrészének restaurálásánál több nehézség is mutatkozott. A ruha borítószővete és a bélés közé kellett helyezni az alátámasztást úgy, hogy a három réteget ne varrjam össze, tehát még egy polietilén napot is be kellett helyeznem a varrás idejére. A ruha elejének és hátának restaurálását a sok behúzás és ráncolás nehezítette. Az ujjaknál pedig az, hogy négy elemből állították össze: a szűk felkarrész, a tölcsérszerűen bővülő alkarrész, a kettő találkozásánál lévő fodros díszítmény, valamint a bársony lezárás. A konzerváláshoz a részeket szét kellett bontani.

Az egyik ujj és az oldalvarrás lebontás előtt

A vállvarrás szétbontás előtt

Lebontott és kifordított ujj

Az ujj konzerválása íves felületen

A bélés összevarrása konzerválás után

A felsőrész hátoldalának sűrű behúzásait nem volt szükséges, azonban az elejének néhány ráncolását meg kellett bontanom a szövet alátámasztása, megerősítése miatt.

A mintás szövet selyem láncfonala annyira előregedett, meggyengült, hogy nagyon könnyen elpattannak a szálak. Emiatt a fodros díszítőelemet nem bontottam szét, mert nem bírta volna ki sérülés nélkül a beavatkozást.

A felsőrész megerősítése céljából az ujjakat lebontottam. A zsinóros ferdepántok szövete is sok helyen szétfoslott, ezért ezek nagy részét is le kellett bontanom és alátámasztanom.

A ruha elől 10 pár francia kapoccsal záródik. Az alsó három pár kapocs hurkos része hiányzott, ezeket jól megkülönböztethető darabokkal pótoltam.

A zsinóros ferdepánt lebontása

A szabásminta átrajzolása pauszpapírra

A ruha elejének záródása és sérülései

A sérült záródás szétbontása

A sérült szövet alátámasztása

A ráncok megbontása a ruha elején

A ráncok visszavarrása alátámasztás után

Az oldalak összevarrása konzerválás után

A kapcsok visszavarrása

A ruha felsőrészének összeállítása konzerválás után

A szoknya derekának behúzása

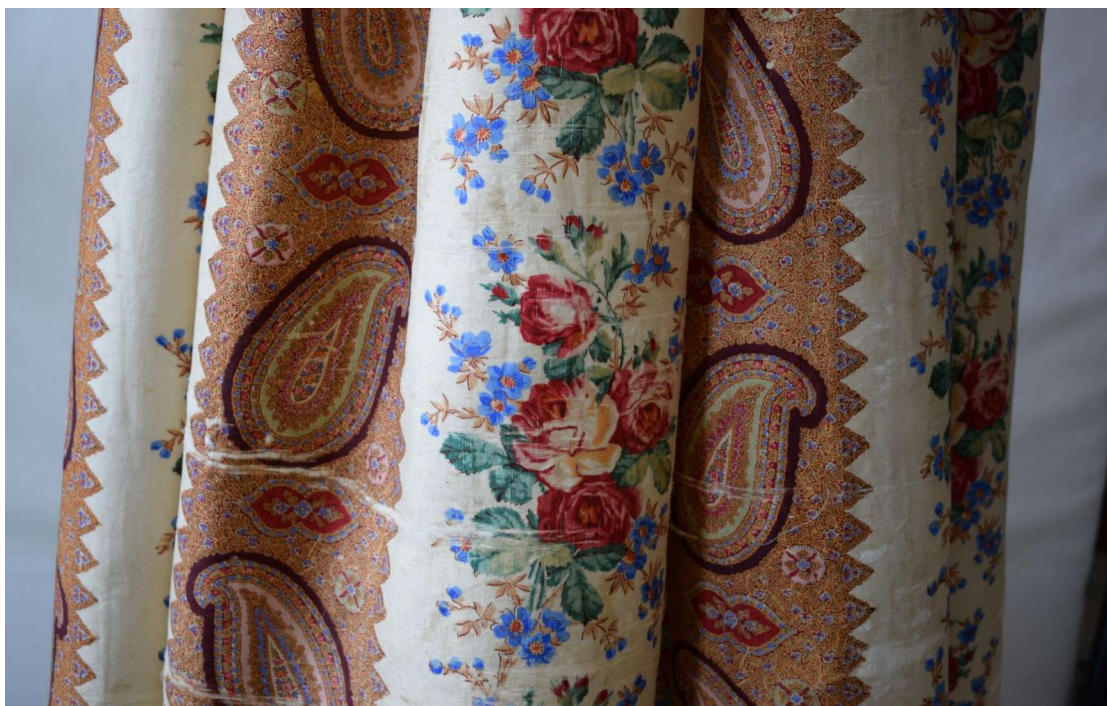

Az szoknya aljának felhajtása

A szétbontott alkatrészek alátámasztása, megerősítése után a fotódokumentáció alapján újra összeállítottam a viseletet. Lehetőség szerint a varrást az eredeti öltéslukakba öltve, pamutcérnával végeztem el.

Restaurálás utáni részletfotók:

A háziruha eleje és háta restaurálás után